

Békét a világnak!

Interjú Petrányi Zsolttal, a magyar pavilon kurátorával

EGED DALMA

57. Velencei Képzőművészeti Biennálé, Giardini, magyar pavilon, 2017. V. 13. – XI. 26.

Az idei, *Viva Arte Viva* címet viselő 57. Velencei Képzőművészeti Biennálén Várnai Gyula képzőművész és Petrányi Zsolt kurátor közös, *Békét a világnak!* című projektje képviseli Magyarországot, amely május 13-tól egészen november végéig lesz látható a magyar pavilonban.

Hogyan jött létre a közös pályázat, és hogyan született a Békét a világnak! című projekt ötlete?

PETRÁNYI ZSOLT: Mikor pályázásra került a sor, mi már előre tudtuk, hogy Várnai Gyulával együtt szeretnénk indulni. Azon kívül, hogy jól ismerem a munkásságát, közöttünk nagyon régi baráti és munkakapcsolat is van, ami még akkor kezdődött, amikor a dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet munkatársa voltam.

Amikor a Békét a világnak!-projekttel elkezdtünk foglalkozni, elsődleges célunk a figyelemfelkeltés volt. Alapvetően azt a kérdést tettük fel, hogy mi az, ami a Velencei Biennálén működhet, hiszen egy ilyen volumenű rendezvényen, ahol a látogatóknak nagyon rövid idő alatt rengeteg művet kell befogadniuk és összehasonlítaniuk, hogyan lehet az extrém mennyiségű információ között olyan üzenettel előállni, amely kiemelkedik és megmarad? Mint kurátor Várnai Gyula életművében ezt a „békét a világnak”-mozzanatot tartottam működőképesnek, ebből kiindulva kezdtünk el az utópiákkal foglalkozni. Ki szeretnénk váltani a látogatóból a reakciót, hogy amikor a magyar pavilon oldalán meglátja a világbékét hirdető neonmunkát, akkor feltegye magának a kérdést: Mi ez a naivitás? Mi ez a szemtelenség? Pont most? Remélhetőleg az lesz a válasza, hogy „menjünk be!”

VÁRNAI GYULA:
Neonbéke (részlet), 2017,
neoncsövek, fémállvány, 4x5x2 m
© Várnai Gyula

Fotó: Boros Géza

PETRÁNYI ZSOLT és VÁRNAI GYULA

A biennálé főkurátori felhívásában Christine Macel a művészeti praxisból áradó pozitívítást, az alkotófolyamatot és az azt megelőző kontemplációt helyezi középpontba, a művészet által megvalósítható álmoknak és utópiáknak, az emberek közötti kapcsolatoknak a fontosságát hangsúlyozza, és a biennálét olyan közös helynek nevezi, ahol az egymás felé fordulás lehetősége teremthető meg. A magyar pavilon mottóként is olvasható Peace on Earth!-neonobjektje mintha egy kicsit ironizáló, álnaiv választ adna erre felhívásra, különösen, ha azt is nézzük, hogy milyen megerősített biztonsági intézkedések mellett zajlik a biennálé. Hogyan értelmezte a projekt mondanivalójának és a főkurátori felhívásnak a viszonyát?

VÁRNAI GYULA:
E-wars (részlet), 2017,
digitális nyomtatás
A művész jóvoltából

P. Zs.: Amikor pályáztunk, a főkurátori felhívás még nem volt kiírva, csak jóval később talákoztunk a szövegével, de úgy voltunk vele, bármi is lesz, mi akkor is ezt akarjuk mondani. A biennálé nézőjének attitűdjét nehéz kiszámítani, ha valami összecseng – jelen esetben a felhívás és a Békét a világnak!-projekt mondanivalója –, az csak jó. Hogy a világbéke jelmondata naivtás vagy sem, az egy nagyon érdekes kérdés. Célunk olyan elgondolásokat vagy, ahogyan mi nevezzük, utópiareferenciákat állítani a kiállítás központjába, amelyek 1989 óta nem tartják a pozíciójukat, és felmerül a kérdés: mi lehet ennek az oka? Mi ezzel a projekttel egy pozitív üzenet és jövőkép lehetőségét szeretnénk kifejezni. A világbéke problémája megint egy másik kérdés: a II. világháború után kapott központi szerepet, és bármennyire is átfogó humanitárius gondolat vezérelte, mégis úgy tűnik, életképessége mára megkérdőjeleződött.

Több ismerős darab is bekerült a Békét a világnak! című projektbe. Melyek voltak a kiinduló művek, illetve mi volt a vezérelv az új elemek kiválasztásánál?

P. Zs.: Nagyon fontos szempont volt, hogy Várnai Gyula életművének kulcsdarabjaira támaszkodva új megvilágításba helyezzük a kiállítás már bemutatott műveit is. Három, az életmű részét képező munkát illesztettünk a projektbe, illetve három újat tettünk hozzá. Tulajdonképpen a meglévő munkák mentén állítottunk fel egy olyan narratívát, amelyen keresztül az utópiák életképességéről beszélünk.

Konkrétan milyen művekből áll össze a pavilon?

P. Zs.: A projekt kulcsdarabjának, a Peace on Earth!-feliratú neonobjektnek már volt egy magyar, illetve egy orosz verziója, a mostani alkalomra készítettük el az angol változatot. A mű tulajdonképpen egy remake, az eredeti neon egy dunajúvárosi toronyház tetején hirdette a világbékét 1980-tól az 1990-es évekig. Hangsúlyoznám, hogy célunk egy kortárs művészeti együttes létrehozása, amelyben referenciaként nyúlunk vissza egy eltűnt utópiához azért, hogy a jövő dilemmáira hívjuk fel a figyelmet.

Ha utópiával foglalkozunk, akkor mindig fontos viszonyítási pont Stanislaw Lem lengyel sci-fi-író, de számunkra azért érdekes, mert rendkívül kímérten bánik a futuroológiával, hihetetlenül ódzkodik a kritériumoktól, és többször felhívja a figyelmet arra, hogy a jövő megközelítésének egyetlen lehetősége az objektivitás. A projekt második eleme egy nagyon érdekes kísérlet: egy 1970-es, a krakkói televízió által felvett interjút vágtunk össze, így tulajdonképpen Lemhez a jelenből kérdezzük vissza. A kérdések feliratszerűen jelennek meg, a válaszai annyira kompaktnak, hogy a jelen összefüggéseiben is megállják a helyüket.

A különböző városok, mozgalmak, vállalatok jelvényeiből és fémkitűzőiből összeállított szívárványív korábban már látható volt, azonban most egy jóval nagyobb, monumentálisabb verziót készítettünk el. A korábbi 2000 darab helyett most 8000 olyan eredeti, a 60-as, 70-es évekből származó kítűzőt használunk fel, amelyeken a pozitív jövőre vonatkozó jelmondatok fogalmazódtak meg.

Az elemek válogatásakor számunkra az is fontos kihívás volt, hogy a projekt a kortárs közeg számára is relevanciával bírjon. Gyulának az *E-wars* című munkája – amely szintén látható volt korábban – bonyolult és kortárs kontextusba helyezi a béke kérdését. Összeolvasva az *E-wars*, hasonlóan például az *E-book*hoz, egy értelmes szót ad, mintha egy internet alapú tartalom lenne. Pedig a valóságban olyan létező algoritmus, amely mentén különböző internetes portálok információkat gyűjtenek a felhasználó érdeklődéséről és szokásairól, hogy azokat reklámcégek számára kiközvetítsék pusztán a használat gyakorisága alapján. Ehhez párosítottunk egy új munkát, a *Mindent tudni akarok!* című képsorozat, amely egy 1950-es években műsoron lévő szovjet kisfilm bevezető animációjának a feldolgozásából jött létre.

Az utópiák mellett nagyon fontosak számunkra a múlt jövőképei, azon belül is az elképzelt űrkorszak, a jövő városának víziói. A projekt egy merőben új darabjánál, a *Láthatatlan városok* című interaktív animációjánál a látogatónak olyan élményben lesz része, mintha egy, a 60-as, 70-es években elképzelt modernista városban járna: a keresztbe vetített projektorok miatt a fény a testek mögé is bekerül, így az árnyék csak részlegesen vetül az animációra. Célunk ezzel a darabbal, hogy aktualizáljuk az elmúlt jövőképeket, és felhívjuk a figyelmet arra, hogy a modernizmus mint a 20. század összefogó eszméje univerzálisan, Keleten és Nyugaton is a jövőnek szinte a kizárólagos haladási irányát jelentette.

Az utolsó munka egy több elemből álló metaforikus mű. Az *Őt perc* című installációegyüttes központi ötletét a dunaújvárosi vidámpark óriáskereke adta, melynek

az a különlegessége, hogy az óra számlapjához hasonlóan 12 cikkelyből áll. Az óriáskerék ma már nem létezik, a vidámparkot már elbontották, így csak referenciapontként jelenik meg számunkra mint a hétköznapiaságból percekre való kiemelkedés lehetősége. Az óriáskerék a jövőn való gondolkodásnak a metaforája lehet, hiszen a távolba látás törekvéseként is értelmezhető. Az installáció egyik darabja, az 1:1 arányban megvalósított óriáskerék darabjának replikája, így jelképezi számunkra a jövőbelátás bizonytalanságát.

A biennálé összes részt vevő művésze számára adott volt a lehetőség, hogy egy másféltől négy perces terjedő videóban mutassa be a saját művészi praxisát. A főkurátor célja az volt, hogy ha valakit érdekel egy adott művész, már otthonról, a kisfilm megnézésével sokkal közvetlenebb, személyesebb képet kapjon a pavilonokban látható munkák készítőjéről. Ezt a *Gyakorló művészi projekt* elnevezésű programot azért tartom érdekesnek, mert a filmkészítők teljesen más aspektusokból választottak erre a felhívásra – mi például úgy értelmeztük, hogy a kisfilm ténylegesen Várnai Gyula művészi praxisát, saját ars poétikáját mutatja be a rá jellemző stílusban, így az mintegy önálló műnek tekinthető.

Mitől könyvelnéd el sikeresnek a Velencei Biennálén való szereplést?

P. Zs.: Ha a projektnek más jelentős művészeti helyszíneken folytatása lenne. Sikeren számítanám például, ha a művek egyéni vagy csoportos kiállításokra lennének meghívva nyugat-európai intézményekbe, mert akkor úgy érezném, sikerült átadni az üzenetet. A felkészülés során például azzal szembesültünk, hogy Stuttgartban, a Kunsthallében *Post-Peace* címmel rendezett kiállítást Hans Christ. Az, hogy több intézmény és kurátor programjában feltűnnek hasonló problémák, az azt mutatja, hogy releváns a kérdésvetésünk.

VÁRNAI GYULA:
Neonbéke, 2017,
neoncsövek, fémállvány,
4x5x2 m
© Várnai Gyula